

Vår ref.
EI/KM

Stockholm
2021-04-30

Maskinentreprenörerna (ME) tackar för möjligheten att ge synpunkter på Upphandlingsmyndighetens förslag på klimatkrav vid upphandlingar av större väg- och anläggningsprojekt.

Vi har fokuserat på kraven som föreslås avseende utförandeentreprenader, eftersom det är den upphandlingsform som är mest relevant för ME:s medlemmar.

Upphandlingsmyndigheten har en viktig roll i att bidra till att effektivisera för (klimat)krav vid upphandlingar. Om fler beställare använder likartade kravmodeller gynnas konkurrensen då fler aktörer kan vara med och lägga anbud. Här kan beställarnätverk spela en viktig roll. I det sammanhanget vill vi poängtera hur viktigt det är att de krav som ställs i upphandlingar är relevanta, mätbara och det står klart hur de ska följas upp.

Det är viktigt att påminna om att den kanske största faktorn avseende miljöpåverkan är beslutet att uppföra en byggnad eller anläggning. Vid en utförandeentreprenad är det beställaren som projekterar och tar fram underlag avseende det som ska genomföras. Entreprenören har vid utförandeentreprenader ett ansvar för att utföra arbetet i enlighet med de handlingar som beställaren upprättat. Därmed är entreprenörens frihetsgrader få och återstår i princip att välja arbetsmetod och resurser för att fullgöra projektet till begärd kvalitet och inom utsatt tid. Beställaren torde således själv ha störst möjligheter att påverka miljöpåverkan genom att redan i projekteringsfasen styra det som ska upphandlas.

I sammanhanget ska man vara medveten om att de variabler som entreprenören faktiskt kan påverka redan omfattas av en stark generell klimatpolitik då stora delar är klimatreglerade med avseende på reduktionsplikter i drivmedel, koldioxidskatter på drivmedel och insatsprodukter. Här sker alltså redan en effektivisering med andra styrmedel vilket inte kan regleras via upphandlingsstyrning. Vi vill här lyfta fram Konjunkturinstitutets rapport som slår fast att så som svensk klimatpolitik är utformad riskerar de utsläppsminskningar som följer av klimathänsyn vid offentlig upphandling endast att omfördela utsläpp från ett område till ett annat. Endast då klimathänsynen vid upphandling riktas mot områden där den generella klimatpolitiken är svag kan den bidra till att de svenska utsläppsmålen nås till lägre kostnad. (KI Årlig rapport: Miljö, ekonomi och politik 2020).

Entreprenören kan ha en viss möjlighet att påverka mängden massor som ska hanteras men samtidigt kan beställaren i stor utsträckning styra även detta. Exempelvis genom att i möjligaste mån projektera entreprenaden så att en så stor mängd av överskottsmassor som möjligt kan vara kvar inom entreprenaden. Beställaren kan också öppna upp för att massor ska sorteras eller återvinnas på plats genom sortering eller krossning och det är inte alltid något som entreprenören kan påverka vid entreprenadens utförande. Bearbetning av material på plats kan medföra en mindre miljöpåverkan men kan också leda till en högre kostnad vilket beställaren i så fall måste vara beredd att utge ersättning för.

Av den Tekniska Specifikationen framgår att val av uppställningsytor och förändring av andra ytor under produktionsfasen ska göras så att negativ klimatpåverkan minimeras. Det finns i sammanhanget anledning att påpeka att det är beställaren som styr vilket arbetsområde som entreprenören disponerar och i detta innefattas normalt också uppställningsytor. Det är därmed svårt att se hur en entreprenör som endast har en begränsad yta till sitt förfogande ska kunna påverka valet av uppställningsytor m.m. Detta gäller särskilt i storstadsområden där den tillgängliga ytan ofta är begränsad. Det är fullt möjligt för en beställare att i en avtalshandling ange var uppställning får ske för att minimera miljöpåverkan och det framstår som rimligt att detta är något som sker i samband med att entreprenaden projekteras och detta är något som måste ligga på beställaren att ansvara för.

Vad som ovan anförs ska inte tas som ursäkt för att entreprenörer inte ska arbeta för att uppnå så låg miljöpåverkan som möjligt. Självklart kan entreprenören styra och planera entreprenaden i syfte att minimera miljöpåverkan men det är viktigt att erinra om att beställaren genom att bestämma vad som ska utföras samt t.ex. hur arbetet ska ersättas kan påverka det utförda arbetet. Är önskan att styra entreprenader i en riktning som innebär en mindre miljöpåverkan kan en samverkan mellan entreprenören och beställaren redan i projekteringsskedet vara ett alternativ. Därigenom kan frågan om entreprenadens miljöpåverkan redan arbetas in i projekteringsskedet och entreprenörens ges därmed också en större möjlighet att påverka entreprenadens utförande.

Det kanske viktigaste av vad som anförs ovan är att poängtera att beställaren, vid utförandeentreprenader, genom val avseende vad som ska utföras samt även föreskriva hur det ska utföras kan ha en avgörande påverkan på entreprenadens miljöpåverkan. Väljer t.ex. beställaren att genomföra projekt där stora mängder material måste transporteras till eller ifrån entreprenaden så är möjligheterna för entreprenören att påverka entreprenadens miljöpåverkan begränsade.

Mot bakgrund av ovan kommentarer kan kravnivåerna på minska klimatpåverkan på 7% (bas), 15% (avancerad nivå) och 25% (spujtspetsnivå) vara i det närmaste orimliga om det inte samtidigt finns någon form av incitament för att t ex investera i ny teknik. Vi som lämnat dessa synpunkter är tillgängliga för er återkoppling och deltar gärna i eventuella framtida forum för att belysa klimatkrav vid upphandling ytterligare.

Med vänlig hälsning
Maskinentreprenörerna